

jugar messions, messó, mesó, missa, messa, missal, missalet, missalada, missar, missaire, misser, missacantant, missadient, misses-baixes.

Mètric, mètrica, V. metre m.

Metridat [Ss. XIV-XVI, *AlcM*], del nom d'un astròleg i alquimista, que prengué el sobrenom de *Mithridates*; cf. «*Mitridatic*: mitrodaticum, vitodicum», Busa-N. En forma més normal *mitridat* [Belv.]; *mitridàtic*.

Metrificació, metrificat, V. metre m. Metritis, V. mare Metro-, forma prefixada, veg. *metre m. i mare Metrologia, metroman, metromania, metronom, V. metre m. Metròpoli, metropoliità, metrorràgia, metros-* ¹⁵ *copi, -òpia, metrotomia, V. mare*

METXA, 'ble', pres del fr. *mèche* (pron. antigament *měča*) id., d'origen incert, germà de l'oc. ant. *meca*, id., que indica una base pre-romana *MECCA. □ I.^a ²⁰ *doc.*: c. 1400, StVicentF.

«La Candela, que ha la *metga* pura e cera e lum: axí la persona de Jesuchrist ha tres coses: la *metga* pura e blanca --- la cera, que és molla ---», StVicentF (*Serm.* II, 97.3). «VAXELLA DE CUYNA --- lo broc del cresol, o canonet per tenir la *mecha*: myxus; cresol de dos brocs, de dos *mèches* ---», OPou (*ThPu.*, 227, i junt amb *pólvora*: «*mecha*: funiculus», id. 172). «Nos fassen mercè de tota la pólvora y *metxa* poran --- en Girona no se'n troba per falta de salitre», a. 1597 ³⁰ (doc. ross., RLR LX, 58); val. *aguantar la metxa* 'estar en situació penosa': «si los deniers aguanten eixa *mecha* --- serà per haver-los posat als pobles del contorn un atre sambenet», MGadea (*T. del Xè* I, 12). Per comparació amb la forma allargada d'un ble, els pescadors del Maresme anomenen *měča* 'la cua de fusta en l'extrem inferior de l'arbre, que serveix per encaixar-lo en la paramola' (StPol, 1928). D'aquí *emmetxar* 'unir unes amb altres peces de fusta'.

Com indico en el DCEC/DECH (MECHA), en castellà és manlleu del francès. En català el mot genuí és *ble*, i *metxa* es manlevà també del francès com a terme de certes tècniques. El francès *mèche* té una prolongació en oc. antic en la forma *meca*, gc. *mèco* 'medulla' (Behrens, *Festgabe Mussafia*, 84). Aquest no fou del tot estrany al català, almenys en el Ross.: «*ortixela* --- *payla de meca* --- *sené*» (RLR xxxi, 73), *palla de mecha*, en dos docs. de 1317, *InuLC* (s. v. *palla*), cf. «*palea camelorum: palla de mecha*» en *Nebrija*.

DERIV.: *Emmetxar*, supra. *Metxuts* dictat tòpic de la gent de Soses (Alcarràs, 1964).

Metxó, metxonar, metxorro, metxelló, V. metxa Metxinal, V. màquina

+METXOT, 'l'alzina surera, o suro, que ja ha estat pelat almenys una vegada', derivat de *mestxe* adjectiu occità i català que s'aplicava als arbres i vegetals no silvestres sinó utilitzats per l'home, adjectiu que és re-

ducció de *demestche*, abans *domestche*, provinent del ll. DOMĒSTĪCŪS 'familiar, domèstic, mans'. No recollit en lèxics ni treballs filològics, m'és ben conegut *məčət* pels bosquerols i pagesos del Montnegre, Hòrsavinyà, Sant Pol etc., des de 1926; i després l'he comprovat diverses vegades en ús en el Baix Empordà (suredes entorn de Palafrugell) i del Gironès (Madremanya, 1964). A Hòrsavinyà i Sant Pol me'l definien com a oposat al pelcgrí i diferent de l'*esquerdell*, com a designació dels «suro metxots», o sigui alzines sureres que ja han estat pelades «alguna vegada», a Madremanya com la que només ha estat pelada una vegada. En el DCEC (MESTO, n. 3) ja vaig proposat breument derivar-lo de DOMESTICUS (a propòsit del basc *ametz* que designa varietats de roure o «quejigo» i del cast. *mesto* 'espècie d'alzina andalusa', preguntant-me si aquests no vindrien també, en definitiva, de DOMESTICUS).

Pel que fa al mot català aquesta etimologia és clara. *Mesche*, en efecte, és un adjectiu oc. antic, ben documentat com a qualificatiu dels arbres i altres vegetals, oposats i en contrast amb els salvatges o silvestres; molt repetit en els documents medievals de Gascunya, i de prop de la Vall d'Aran: «las quaus terres --- los a dades --- ab tots los arbes *mesches* et saubadges, fruts-portants e no portants», «*mesches* e saubadges, e-us frutès e no frutès», «dap arbes frutès, portans e no portans, *metches* o saubadges, e dap questes, e dap ---», docs. bigordans de 1321, 1320 i 1274 (el darrer és un diploma del Comte de Bigorra), copiats en el *Libre Vert de Benac* (1406), pp. 224, 240, 120. També més endins de Gascunya, i ja anteriorment: «en terres et en arbes et en fu<s>ts et en fuljes et en tots fruits, *mesches* et salvadges», doc. landès del País de Marsan, any 1256 (Luchaire, *Recueil Anc. Docs. Gascons*, p. 80).

La història i geografia del mot està amplemment comprovada en occità antic, i reconstruïble fins als orígens. Landès *mète*, *mèste* («graine de pin) comestible», Millardet, *Atlas Ling. d. Landes*, s. v. *pigne*; Armahac i land. dial. *amè(s)tge*, l'etimologia del qual ja veu Millardet (*Recueil Te. Anc. Landais*, 38), sinó que ell el mira com a adjectiu postverbal del verb *ame(s)tjà* d'allà mateix, «apprivoiser», DOMESTICARE, ço que ve a ser quasi igual; potser les formes verbals i les en *a-*, en efecte, s'expliquen partint del verb secundari DOMESTICARE, i les adjectives partint del primari DOMESTICUS, amb influències recíproques. El cas és que hi ha encara bearn. dial. *mète* «apprivoisé, domestique», ³⁰ Gers *mèche* id. (Lespy-R., Cénac-M.), de forma quasi igual al nostre *metxot*; i que, al costat d'aquest, tenim, amb conservació encara de la síl·laba inicial, en el Baix Llemosí, tant l'adjectiu *doumèche* com el verb *doumeschà*, que a Maisette és *adoumetià* (amb la mateixa ³⁵ *a-* que hem vist en el gascò central), tot plegat definit «apprivoiser», i altres formes encara anàlogues, recollides i ben explicades per Ronjat, *Gramm. Ist. Prov. Mod.* I, p. 277. Hi podem afegir la coronació trobadoresca, i des dels orígens literaris: en la famosa cançó de Marcabré, *A la Fontana del vergier*, l'heroi reposa